

Media: ΕΣΤΙΑ

Page: 1,27

Published at: 02-02-2025

Author: Surface: 920.76 cm² Circulation: 1080

Subjects:

► **Χ. Γ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ** Ρώμη και Αθήνα.
Ιστορία δύο μεσογειακών πόλεων Σελ. 27

BIBΛΙΟ

Ρώμη και Αθήνα. Ιστορία δύο μεσογειακῶν πόλεων

Κριτική - παρουσιάσεις: Χαρίκλεια Γ. Δημακοπούλου

Τό σημερινό μας σημείωμα απευθύνεται κυρίως στους λάτρεις δύο πόλεων που απέτελεσαν όροσημο στην Ιστορία και στην Αθήνα. Όμως τα δύο πρώτα βιβλία του σημειώματός μας δεν κινούνται στο αυτό μήκος κύματος. Το πρώτο είναι άμιγώς επιστημονικό, που απευθύνεται στην κοινότητα των ιστορικών, των φοιτητών του συγγραφέως και, εν συνεχεία, στο ευρύτερο καλλιεργημένο κοινό. Το δεύτερο είναι γραμμένο με ύφος περισσότερο «ευπέκτο» για το ευρύ κοινό, αλλά περιέχει μεγάλο πλούτο πληροφοριών και στοιχεία πολύτιμα για τον ιστορικό, καθώς και αυτό είναι καρπός μακράς έρευνας σε πηγές.

■ **Παναγιώτης Ν. Δουκέλλης, Ρώμη. Γέννηση και σταδιακή συγκρότηση μιάς μεσογειακής πόλης. Προχριστιανική περίοδος (έκδ. Εύρασια, σελ. 374, ευρώ 24).** Το νέο βιβλίο του Καθηγητού Ρωμαϊκής Ιστορίας και Κοινωνίας στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπίου Πανεπιστημίου κ. Δουκέλλη αποτελεί εξαιρετική αφορμή για να ξανασκεφθούμε την Ρώμη ως φορέα πολιτισμού και μεγάλων κοινωνιολογικών μεταβολών στον αρχαίο κόσμο. Το ζητούμενο του βιβλίου δεν είναι μια ακόμη εξιστόρηση της Ρωμαϊκής Ιστορίας. Αντιθέτως μάλιστα, απαιτεί από τον αναγνώστη προηγουμένη γνώση τουλάχιστον σε άδρες γραμμές της Ρωμαϊκής Ιστορίας. Και τούτο διότι εστιάζεται ακριβώς στο κοινωνικό φαινόμενο της διαμορφώσεως της Ρώμης ως πόλεως στον Μεσογειακό χώρο, στο μέσον περίπου της Ιταλίας, και σε δύσκολο περιβάλλον, καθώς κυριαρχούσαν στην γερσόνισσο στον βορρά μὲν οί Έτρουσκοί ενώ στον νότο οί έλληνικές άποικίες της Μεγάλης Ελλάδος. Παράλληλως ύπάρχαν και πολ-

λοι ακόμη λαοί, όπως οί Ουμβριοί, οί Ουόλοσκοί, οί Όσκιοι, οί Μεσάπιοι, οί Πικενάτες. Τίποτε δεν παρέχε έγγρησεις ότι ο μικρός κόσμος τῶν Λατίνων, και μάλιστα τῶν Ρωμαίων, θά μπορούσε να κυριαρχήσει έφ' ὅλων αὐτῶν. Επίσης, τίποτε δεν μαρτυρούσε έξ αρχῆς ότι ή πόλις τῆς Ρώμης, σε αντίθεση πρὸς τήν Καρχηδόνα, τήν Αθήνα, αλλά και τά έλληνιστικά βασίλεια, θά μπορούσε να κυριαρχήσει σε ὅλη τήν λεκάνη τῆς Μεσογείου και νά σχηματίσει ίσως τήν μακροβιότερη αυτοκρατορία τῆς Ιστορίας (άν λάβουμε υπ' ὄψιν ότι τό Βυζαντινό κράτος εκράτησε σχεδόν μέχρι τέλους τίς περισσότερες δομές τῆς Ανατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας). Ο συγγραφέως προσεγγίζει τήν περίπτωση τῆς Ρώμης με βλέμμα όχι άμιγώς ιστορικό, αλλά κυρίως κοινωνικό και θεσμικό. Έτσι, μάς επιτρέπει νά αντιληθούμε καλύτερα τήν γένεση, τήν διαμόρφωση και τήν εξέλιξη τῆς Ρώμης από άπλο συνοικισμό ἐπὶ τῶν ἐπτά λόφων στους πρόποδες τῶν Άλβανῶν ὄρεων σε κράτος έτοιμο γιά κοσμοκρατορία. Η εξέταση τῶν φαινομένων ἔγεται εως τό τέλος τοῦ Συμμαχικοῦ Πολέμου, τό 89 π.Χ., όταν ή Ρώμη, άφοῦ εξήλθε νικήτρια από τήν σύγκρουση με τοῦς ἰταλικούς λαούς που ζήτουσαν τό δικαίωμα τοῦ Ρωμαίου πολίτου, δηλαδή τήν ἰσονομία με τοῦς Ρωμαίους, και ἐνῶ θά ανέμενε κανείς ότι δεν θά προσβaine σε αὐτό, τελικῶς παρέχώρησε στους νικημένους ἀντιπάλους τῆς αὐτοῦ ἀκριβῶς που ζήτουσαν. Η προσέγγιση τῶν εξελίξεων γίνεται κατά τρόπον ἀριστοτεχνικό, ὥστε ὁ καλλιεργημένος ἀναγνώστης νά διερωτᾶται τελικῶς γιατί δεν είχε σκεφθῆ και ὁ ἴδιος ὅσα διαβάζει! Η μεθοδικότης τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐνοτήτων και τῶν κεφαλαίων και ή συστηματικότης τοῦ κειμένου είναι οίονει μαθηματικές. Υπάρχουν ζητήματα που ἴσως δεν είναι γνωστά σε ὅλους, αλλά κατά τοῦτο είναι και πολῦ ενδιαφέροντα. Ἰδιαίτερος χῶρος δίδεται στήν μελέτη και τήν έρμηνεία τῶν ἰδρυτικῶν μύθων τῆς Ρώμης, που εξηγοῦνται με κοινωνιολογικές και ἐθνογραφικές παραμέτρους, ὥστε νά καταστή σαφές ότι αὐτοί οί μῦθοι δημιουργήθηκαν γιά

νά εξηγήσουν διαδικασίες και νά ἀπονημονεύσουν τίς συγκρουσιακές καταστάσεις που ἐδημιούργησαν τήν Ρώμη. Τονίζεται ἰδιαίτερος ότι ή Ρώμη δεν ἦταν πόλις που διεκδικούσε τήν αυτοχθονία, ὡς ή Αθήνα, ούτε ἀποτελούσε άποικία άλλης, ὡπως ή Καρχηδόν. Διαμορφώθηκε ἐπὶ τῆ βάσει δύο ἀρχῶν, τῆς συμμετοχικότῆτος διαφόρων μικρῶν συσσωματώσεων που προϋπήρχαν, και κατοικήθηκε με κύριο μοχλό τήν εξασφάλιση τοῦ ασύλου και τοῦ ἀκαταδίωκτου γιά εκείνους που κατέφευγαν ἐντός τῶν τειχῶν τῆς. Παράλληλως, και αὐτό είναι ἕνα ἰδιότυπο χαρακτηριστικό τῶν Ρωμαίων, διεφύλαξαν μέχρι τέλους τῆς Δημοκρατίας και τῶν πρώτων αἰῶνων τῆς Αυτοκρατορίας (περίοδος Ἡγεμονίας), παρ' ὅτι πολίτες, τήν ἐντονη νοσταλγία τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Μελετῶνται οί μεγάλες μεταβολές στήν Ρωμαϊκή κοινωνία με τήν διαμόρφωση τῶν τάσεων τῶν πατριῶν και τῶν πληβείων, τῶν συνακολούθων συσσωματώσεων και συνελεύσεων, ή διαμόρφωσης τῆς νομοθεσίας σταδιακῶς και, παράλληλως, τῆς ἐρμηνείας τῶν νόμων. Επίσης, ἐρευνᾶται τό φαινόμενο τοῦ πολίτου-στρατιώτη, τῆς ὑποχρεώσεως ἐκπληρώσεως στρατιωτικῶν καθηκόντων πρὶν ἀνάληβῆ οίσοδηποτε καθήκοντα στόν πολιτικό στίβο, και που δεν ἴσχυε ποθενά ἄλλοῦ με τόσο καθοριστικό και ἀναγκαστικό τρόπο. Το βιβλίο συμπληρώνεται από εἰδικά σχεδιασμένους χάρτες, πλούσια βιβλιογραφία κυρίως από ἐργασίες τοῦ 21ου αἰῶνος, αλλά και ἐκτενές εὔρετήριο. Συνοδεῖται και από τήν ἀναγκαία εἰκονογράφηση ἐντός κειμένου. Είναι ἕνα βιβλίο που, παρά τήν ἀπόλυτα ἐπιστημονική δομή και γραφή του, διαβάζεται εὔκολα και εὐχάριστα, χάρη στοῦ χαιρῆν ὕφους και τό στυλ τοῦ συγγραφέως.

■ **Ελευθέριος Γ. Σκιαδάς, Αθηναϊκή μετοικεσία. Το έθιμο τῆς ὁμαδικῆς μετακόμισης κάθε 1η Σεπτεμβρίου και τό real estate από τά χρόνια τοῦ βασιλιά Όθωνα (έκδ. Σύλλογος τῶν Αθηναίων, σελ. 126, διάθεσις στο τιλ. 210 3222 021).** Ο κ. Σκιαδάς, γνωστός σε ὅλους τοῦς ἀναγνώστες τῆς «Εστίας» από τήν τα-

κτική ἀθηναιογραφική του στήλη, προσφέρει στοῦ κομφό αὐτό βιβλίο με τό γοητευτικό ἐξόφυλλο τοῦς καρπῶνους δεκαετοῦς ἐρεῖνης του γύρω από ἕνα φανόμενο καθαρός ἀθηναϊκό, που εἶχε διαμορφώσει τήν κοινωνία και τήν ζωή τῆς πόλεως από τήν καθιέρωση τῆς ὡς πρωτεύουσης τοῦ Νεοελληνικοῦ κράτους ὡς τά μεταπολεμικά χρόνια. Δεν πρόκειται ὁμως γιά μία χρονολογική ἀφήγηση που ἐπι-

διόκει νά τέρμη ἀπλῶς και νά δώσει μία γεύση νοσταλγίας. Προσφέρει πλούσια στοιχεία γιά φαινόμενα ὅπως τό ἐνοικιοστάσιο ή οί φορεῖς τῆς πολεοδομικῆς σχεδίασεως τῆς Αθήνας, που δεν ἔχουν τύχη τῆς δεούσης μελέτης. Οί πηγές στίς ὁποῖες κατέφυγε είναι κυρίως ὁ ἡμερησίος τύπος βεβαίως, καθώς τό φαινόμενο τῶν μετακομίσεων τοῦ Σεπτεμβρίου ἐσχολιάζεται εὐρέως. Ὅμως και ή Νεοελληνική Λογοτεχνία προσφέρει πολλά γιά τήν καταγραφή τοῦ φαινομένου: Ξενοπούλος, Παλαμᾶς, Μυρβίλης, Νιρβάνας, Δροσίνης, Σκίτης, Ψαθάς και πολλοί ἀκόμη τό περιέγραψαν και ἴσως και τό διεκομῶδησαν. Ο μικρόκοσμος τῆς γειτονιάς, ή ἀθηναϊκή αὐλή, που ἦδη από τά προεπαναστατικά χρόνια ἐγύητε τοῦς περιηγητές, τά κάβρα και ἄλλα μέσα μεταφορᾶς, ή ἀνοικοδόμησις, οί καθημερινές βιοτικές συνθήκες τῶν λαϊκῶν και μικροαστικῶν κοινωνικῶν στρωμάτων ἀναζητοῦνται, περιγράφονται και σχολιάζονται. Στήν σημερινή συγκυρία τῶν τρασίων προβλημάτων στέγης, τό μικρό βιβλίο ἐργεται νά μάς θυμίσει ἀνάλογες καταστάσεις τοῦ ἀπωτέρου και προσφάτου παρελθόντος. Η πλούσια εἰκονογράφηση, κυρίως από σκίτσα ἐφημεριῶν με γελιογραφική διάθεση συχνά, ὄχι μόνον δείχνει τό ἴδιο τό φαινόμενο ἐν ἐξέλει, αλλά και ἐπιτρέπει νά διαγνώσουμε σήμερα ἐνδεχόμενες κριτικές διαθέσεις

ἐναντι τῆς ἐνιαυσίου μετακινήσεως τοῦ μισοῦ πληθυσμοῦ τῆς Αθήνας. Δεν είναι εὐλογα τά αἷτα τοῦ φαινομένου. Ὅμως ἐξηγοῦνται από τόν πολῦ μεγάλο ἀριθμό ἐποίκων από τό 1834 και ἐξῆς, συνεχῶς και διαχρονικῶς, και που αὐτομάτως ἐδημιουργοῦσε τήν ἀπαίτηση γιά καταλύματα πρὸς μίσθωση.

■ **Νάνσυ Μίτφορντ, Τό κνήμι τοῦ έρωτα (μτφρ. Θωμάς Σκόσσης, εἰσαγ. Zoë Heller, εκδ. Πατάκη, σελ. 440, ευρώ 16,60 και σε e-book ευρώ 10,99).** Η Νάνσυ Μίτφορντ (1904-1973) ἦταν ή πρώτη από τίς ἐξί ἀδελφές, κόρες τῆς ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας Μίτφορντ, που είχαν ὅλες παραχόδη ζωή και ἀπίστευτα διαφορετικές μοῖρες: ή πρώτη ἔγινε συγγραφεῖς, ή δεύτερη ἔγινε ἀνοικτά σε ἁμοσβιακή σχέση, ή τρίτη ὑπῆρξε σύζυγος τοῦ ἠγέτου τοῦ ἀγγλικῶ φασιστικοῦ κόμματος Σέρ Όσβαλντ Μόζλεϋ, ή τέταρτη φαίνεται ότι ἴσως ἦταν ἐρωμένη τοῦ Χίτλερ, ή πέμπτη ἦταν κομμουνίστρια με ἐνεργό δράση, ἐνῶ ή τελευταία ἔγινε Δούκισσα

τοῦ Ντεβόνσαϊρ και εἶχε τόν ὁμάλωτερο βιο. Η Νάνσυ στοῦ ἐξαιρετικῶ διασκεδαστικό βιβλίο τῆς, που μάς προσφέρεται τώρα στά ἑλληνικά, περιγράφει με μπριο και ὀξεία πέννα τήν ζωή τῶν κοριτσιῶν μιάς ἀντισυμβατικῆς οἰκογενείας, που δεν είναι ἄλλη από τήν πατρική τῆς. Τά κορίτσια βιάζονται νά μεγαλώσουν και νά παντρευθοῦν. Πρὸ αὐτοῦ ἀναζητοῦν τόν ἰδανικό έραστή –πὸς ὁμως θά βρεθῆ αὐτός; Και, ὄταν βρεθῆ κάποιος που νομίζουν ότι είναι ὁ «πρίγκιπας στοῦ ἄσπρου ἄλογο», ή καθημερινή συζυγική ζωή και τά καθήκοντα τῆς νοικοκυρᾶς τίς τρομάζουν και τίς ἀπογοητεύουν! Το βιβλίο, πέρα από τήν σατυρική διάθεση τῆς συγγραφέως, προσφέρει τήν εἰκόνα ἐνός κόσμου που ἐξηφανίσθη ὀριστικῶς με τόν Β Παγκόσμιο Πόλεμο... ▲ ▼

